

Joanna Leska-Ślęzak

Feminizm w Królestwie Niderlandów

Feminism in the Kingdom of the Netherlands

Abstract

Feminism in the Netherlands began as social movement during the 19th century. The prominent representatives of the first feministic movement are: Wilhelmina Drucker, Aletta Jacobs and Helena Mercier. Later, the struggles of Second-wave feminism in the Netherlands mirrored developments in the women's rights movement in other Western countries. Nowadays the position of women in the Netherlands society have changed, but there are a lot of problems like part-time jobs, discriminating political parties, which must be encouraged to guarantee the full emancipation.

Słowa kluczowe: feminizm, kobieta, Królestwo Niderlandów, polityka, społeczeństwo
Keywords: feminism, women, The Netherlands, politics, society

Feminizm to szeroki ruch o charakterze społecznym, politycznym i kulturowym, którego różne szkoły łączy wspólne przekonanie, że kobiety są przedmiotem dyskryminacji. Nazwa feminizm od łacińskiego słowa *femina* (kobieta) przyjęła się w latach 60. XX w. w USA, jak powszechnie wiadomo, idee i aspiracje feministyczne pojawiły się jednak znacznie wcześniej, co najmniej od XVIII w. Feministki skupiają się nie tylko na walce o prawa kobiet, ale także próbują zrozumieć przyczyny braku faktycznego równouprawnienia. Feminizm możemy podzielić na dwa główne nurty: praktyczno-emancypacyjny i teoretyczno-kulturowy¹.

Historycznie wcześniejszy nurt feminizmu praktyczno-emancypacyjnego koncentrował się przede wszystkim na pomocy kobietom, udzielaniu wsparcia w ich usamodzielnieniu, uznawaniu prawa do wykształcenia jako swego rodzaju katalizatora do usamodzielnienia się. Jedną z pierwszych feministek M. Wollstonecraft uważała, że

¹ K. Ślęzka *Feminizm*, Katowice 1999, s. 15 i nast.

edukacja miała być środkiem do indywidualnego szczęścia kobiet, jak i do wzmocnienia rodziny, ponieważ kobieta wykształcona będzie lepszą żoną i matką. W XIX w. feministki domagają się kolejnych praw: do pracy, do własności, do zachowania własnego majątku w małżeństwie, do wolności słowa, równych praw w obrębie rodziny². Powstaje ruch sufrażystek, który domaga się praw wyborczych dla kobiet. W II połowie XX w. feministki domagają się kolejnych praw: w zakresie zdrowia reprodukcyjnego, wolności indywidualnych, do edukacji seksualnej, do aborcji, walki z przemocą w rodzinie i molestowaniem seksualnym. Coraz powszechniejsza staje się wtedy świadomość, że do zniesienia różnic jest ukrócenie różnych, często ukrytych form dyskryminacji. W 1979 r. Zgromadzenie Ogólne ONZ przyjęło konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet.

W obrębie feminizmu emancypacyjnego występują różne strategie, takie jak strategia równości, polityka niezależności czy też strategia podkreślania inności, ostatnią zaś jest strategia różnicy. Pierwszą i zarazem najstarszą jest strategia równości, dąży do ustanowienia takich samych praw dla kobiet i mężczyzn w sferze prywatnej i publicznej. Druga zwana polityką niezależności ma na celu przekształcenie struktur polityczno-społecznych w taki sposób, by były one wrażliwe na ambicje poszczególnych członków, ale niewrażliwe na ich płęć. Trzecia strategia w obrębie teorii moralnych przeciwstawia męską etykę obowiązku, kobiecej etyce troski zaś męskiej wizji polityki przeciwstawia kobiece zdolności kooperacji i intuicji. Ostatnia strategia polega na uznaniu różnorodności w obrębie płci, a każda płęć powinna mieć własną reprezentację w polityce³.

Państwa demokratyczne poprzez działania feministek musiały przyjąć ustawy antidyskryminacyjne, które gwarantowały kobietom prawa wyborcze, pełny dostęp do edukacji, stanowisk politycznych, do wyboru zawodu oraz kształtu własnej rodziny.

Zapleczem teoretycznym feminizmu są badania dotyczące zagadnienia płci, które dotyczą jej kulturowego rozumienia. Za inicjatorkę tych badań uważana jest S. Beauvoir, która w pracy pt. *Druga płęć* dokonała rozróżnienia płci biologicznej (sex) i płci kulturowej (gender).

Feminizm teoretyczny koncentruje się głównie na stwierdzeniu, że w dotychczasowym dorobku kulturalnym i naukowym brakuje kobiecego punktu widzenia. Powoduje to, że feminizm ten skupia się na realizacji następujących zadań: rozpoznania ukrytych i jawnych form mizoginii w kulturze, nauce i polityce oraz ukazaniu w jaki sposób służą one męskim interesom, uświadomienia przyczyn milczenia kobiet w życiu publicznym, odrzucenia męskich kategorii i punktów widzenia oraz zre-

² S. Agaciński *Polityka płci*, Warszawa 2000, s. 10 i nast.

³ C. Gilligan, *In a Different Voice. Essays on Psychological Theory and Women's Development*, Cambridge 1982, s. 20 i nast.

definiowaniu podstawowych kategorii politycznych, takich jak: obywatel, sprawiedliwość, wolność.

Obecnie teorie feminizmu dążą do wypracowania innych wizji poznawczych opartych na naukowych wartościach, innych formach analizy i metodach dyskursu. Feminizm obejmuje badania metodologiczne, filozoficzne, estetyczne, antropologiczne, psychologiczne, teologiczne, historyczne i in. Stał się także uznanym elementem nowoczesnej edukacji, tzw. *gender studies*, czyli interdyscyplinarnych studiów dotyczących płci kulturowej. Od końca lat 90. XX w. feminizm koncentruje się przede wszystkim na uznaniu indywidualności kobiet i w ramach nowego dyskursu podejmuje specyficzne problemy kobiecych mniejszości (etnicznych, seksualnych).

Jedną z pierwszych niderlandzkich feministek była Wilhelmina Drucker, urodzona 30 września 1847 r. w Amsterdamie, która znana była także pod pseudonimami Gitano albo E. Prezler. Od 1886 r. aktywnie uczestniczyła w *Nederlandsche Bond voor Algemeen Kiesen Stemrecht* (Niderlandzkiej Lidze Generalnej Sufrażystek). Była najbardziej zainteresowana socjalizmem, który wpłynął na jej analizy i zrozumienie mechanizmów socjalnych dotyczących kobiet. Pod pseudonimem wydała książkę, w której zaatakowała standardy moralizmu swojego ojca, który uznał jako własne dzieci tylko te, które miał z bogatszą kobietą. Gdy jej ojciec zmarł, a spadek miał otrzymać jej przyrodni brat Hednrik Lodewijk Drucker to Wilhelmina nie dopuściła do tego i wytoczyła mu powództwo cywilne. W 1888 r. wygrała proces i zyskała finansową niezależność, która pozwoliła jej założyć tygodnik dla kobiet i dziewczyn „*De Vrouw*” („Kobieta”). W 1889 r. Wilhelmina Drucker założyła *Vrije Vrouwen Vereeniging* (VVV) – Stowarzyszenie Wolnych Kobiet, które w 1894 r. zostało przekształcone w *Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht* – Stowarzyszenie Praw Kobiet. Zorganizowała w tym czasie liczne manifestacje oraz liczne akcje pisania petycji do rządu, w których potępiała funkcjonujący w społeczeństwie stereotyp kobiet, który kobiety określał jako powołane tylko do rodzenia i wychowywania dzieci. Starła się w tym czasie doprowadzić do zmiany prawa o małżeństwie z 1838 r., które było kopią odpowiednich fragmentów Kodeksu Napoleona. Zgodnie z tą ustawą kobieta i jej majątek była „własnością” męża, co powodowało, że nie mogła podejmować żadnej pracy bez jego zgody, rozporządzać swoją własnością czy też występować w swoim imieniu⁴.

W 1891 r. Wilhelmina Drucker reprezentowała VVV na drugim kongresie Drugiej Międzynarodówki, na którym wraz z przedstawicielkami wzywała by na nim uchwalić rezolucję, wzywającą partie socjalistyczne ze wszystkich krajów, by dążyły do pełnej emancypacji i równości dla kobiet w swoich krajach. Rezolucja została przyjęta przez kongres.

⁴ <http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn2/lensing>, dostęp z dn. 12.11.2013 r.

W 1893 r. Wilhelmina Drucker wraz z Dorą Schook-Haver założyły magazyn „Evolutie” („Ewolucja”), który był wydawany do 1926 r. Na łamach „Ewolucji” prezentowała Ojcostwo i Macierzyństwo czyli serię sześciu artykułów wokół kwestii rodzicielstwa, które rozważała z różnych punktów widzenia: ekonomicznego, społecznego i politycznego. Drucker zaangażowała się także w zakładanie wielu związków zawodowych zrzeszających kobiety. W 1897 r. została członkiem nowo założonej organizacji Vereeniging Onderlinge Vrouwenbescherming (OV) – Towarzystwo Wspólnej Ochrony Kobiet, które skoncentrowało się na ochronie praw niezamężnych kobiet i ich dzieci. Wilhelmina Drucker twierdziła, że OV powinno być organizacją zrzeszającą wszystkie kobiety i jej dzieci, które miały pracować na rzecz praw kobiet⁵.

Jak pisze Carol Smart w *Regulating Womanhood*, Wilhelmina Drucker podzieliła historię człowieka na dwie fazy: matriarchat i patriarchat. Pierwsza, to polityczna i rodzinna władza matki, która występuje w społecznościach plemiennych, zaś drugą charakteryzuje władza mężczyzn tak w rodzinie, jak i w przestrzeni publicznej. Władza mężczyzn według Wilhelminy Drucker opiera się na własności ziemi, kobiet i dzieci. W trakcie drugiej fazy kształtuje się także podział pracy ze względu na płeć, według której kobiecie została przydzielona sfera prywatna, czyli opieka nad domem i dziećmi. Mężczyzna po podziale otrzymał zwierzchność polityczną, dobrobyt i religię, która została zastąpiona przez racjonalną i oświeconą naukę. Wilhelmina nie zgadzała się z tą sytuacją i powtarzała, że: „rodzimy się wolni i równi, toteż powinniśmy mieć zapewniony równy start”. W 1908 r. jako aktywna sufrażystka zorganizowała światowy kongres kobiet w Amsterdamie, na który przybyły emancypantki z całego świata, m.in. z League of Women Voters oraz International Alliance of Women⁶.

W ostatnim okresie swojego życia Wilhelmina Drucker zaangażowała się w ruch pacyfistyczny, który protestował przeciwko I wojnie światowej i poborowi do wojska. Zmarła 5 grudnia 1925 r. w Amsterdamie. W 1939 r. na alei Churchillaan w Amsterdamie odsłonięto pomnik zaprojektowany przez Gerrit van der Veen na cześć Wilhelminy Drucker. Widnieje na nim napis: „Kobieta, czyli Wolny Człowiek!”

Kolejną znaną działaczką feministyczną w Królestwie Niderlandów była Aletta Jacobs. Była pierwszą kobietą, która zdobyła wyższe wykształcenie w Niderlandach oraz pierwszą kobietą, która została lekarzem. W 1871 r. dostała pozwolenie na rozpoczęcie studiów medycznych na okres próbny jednego roku na Uniwersytecie w Groningen, po tym okresie władze przychyliły się do jej wniosku o pozwolenie na kontynuowanie studiów i od 1876 r. studiowała na Uniwersytecie w Amsterdamie, zaś w 1878 r. zakończyła je i została lekarzem⁷. W 1879 r. obroniła doktorat z nauk me-

⁵ Ibidem.

⁶ <http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,30>, dostęp z dn. 22.09.2014 r.

⁷ Ibidem.

dycznych na Uniwersytecie w Amsterdamie. Odbyła podróż do Anglii, by zobaczyć jak władze uniemożliwiają studiowanie medycyny kobietom. Po powrocie kilka miesięcy później rozpoczęła pracę jako lekarz i psycholog. W tym czasie wstąpiła także do Niderlandzkiej Unii Związków Zawodowych. W 1880 r. przewodniczący Unii Bernardus Hemanus Heldt wyraził zgodę na użycie przez Aletę Jacobs pomieszczeń w budynku należącym do Unii w celu odbywania lekcji dla kobiet dotyczących higieny i wychowania dzieci⁸. Kilka miesięcy później Aletta Jacobs założyła darmową klinikę dla kobiet i ich dzieci, którą prowadziła aż do emerytury zawodowej. Klinika pomaga zdobywać kobietom środki antykoncepcyjne, aby te nie zachodziły rokrocznie w ciążę. Przyjmuje się, że jest to jedna z pierwszych klinik urodzeń na świecie⁹. W czasie swojej praktyki lekarskiej zauważyła także, że wiele kobiet pracujących w sklepach jako ekspedientki skarży się na ból różnych części ciała. Było to niewątpliwie związane z 11-godzinnyim przebywaniem za ladą w pracy bez żadnych przerw i miejsca do siedzenia. Dzięki swojej inicjatywie doprowadziła do uchwalenia ustawy zobowiązującej pracodawców ekspedientek do zapewnienia im miejsca siedzącego w pracy.

Jednak jej głównym przedsięwzięciem była walka o prawa wyborcze dla kobiet poprzez organizację wystaw, wydawanie gazet i ulotek. W walce tej argumentowała, że „skoro płacę podatki, to mam też prawo wybierać ludzi, którzy rozporządzają tymi pieniędzmi”. Przyłączyła się do niderlandzkiego ruchu sufrażystek i została w 1903 r. przewodniczącą całego ruchu. Ostatecznie ruch wygrał, gdyż w 1922 r. kobiety w Królestwie Niderlandów mogły po raz pierwszy wziąć udział w wyborach.

Kolejną znaną działaczką feministyczną w tym okresie była Helena Mercier. Była ona związana z liberalno-socjalistycznymi feministkami. Była jedną z pionierek pracy socjalnej w Królestwie Niderlandów. W 1870 r. opublikowała swoje pierwsze artykuły pod pseudonimem „Stella”. W swojej książce pt. *Verbonden Schakels*, zawarła zbiór artykułów, które ukazały się między 1878 a 1888 r. m.in. w magazynie „Vragen des Tijds en het Sociaal Weekblad”. Dotyczyły one kwestii lepszej edukacji dla kobiet. Twierdziła w nich, że kobiety i mężczyźni wzajemnie się uzupełniają nie tylko w życiu społecznym, ale także w pracy. Kobiety według Mercier powinny spełniać się w pracy socjalnej, gdyż mają potrzebne do jej wykonywania cechy, takie jak empatia i opiekuńczość. Badania naukowe i uniwersyteckie postrzegała jako domenę mężczyzn.

Była również zwolennikiem ruchu sufrażystek, jednak według niej tworzenie miejsc do pracy i nauki dla kobiet było ważniejsze. W 1889 r. sprzeciwiła się ustawie o pracach niebezpiecznych, która wyłączyła kobiety z różnych prac niebezpiecznych,

⁸ <http://www.entoen.nu/alettajacobs/pl>, dostęp z dn. 22.09.2014 r.

⁹ M. Robin, *Sisterhood is Global: The International Women's Movement Anthology*, New York 1996, s. 469.

które mogli wykonywać tylko mężczyźni, według niej kobiety i mężczyźni powinni być równo traktowani przez prawo pracy¹⁰.

W 1887 r. dzięki jej inicjatywie utworzono pierwszą kuchnię dla pracowników cukrowni, która umożliwiała im nabycie posiłku w przystępnej cenie. W 1890 r. założyła kolejne kuchnie w zakładach pracy. Mercier uczestniczyła także w inicjatywie utworzenia Szkoły Pracy Socjalnej. W 1896 r. została Rycerzem Orderu Oranje-Nassau za swoje zasługi.

Druga fala feminizmu rozpoczęła się wraz z publikacją przez Joke Kool-Smits w 1967 r. w „De Gids” eseju pt. *Niezadowolone Kobiety*. W 1968 r. grupa feministycznych kobiet i mężczyzn stworzyła Man-Vrouw-Maatschappij (Mężczyzna–Kobieta Stowarzyszenie, w skrócie MVM), do którego należeli głównie ludzie ze średniej i wyższej klasy społecznej wraz z dobrze wyedukowanymi. Niezadowolone feministki z działań lobbujących MVM w 1969 r. założyły radykalną organizację dla kobiet, zwaną od pierwszej feministki niderlandzkiej Wilhelminy Drucker – Dolle Mina, swoją organizację nazwały „Szalona Mina”. Dolle Mina odniosła sukces w wielu akcjach podnoszących świadomość społeczną w latach 70. XX w., szczególnie przez swoje protesty na ulicach. Organizacja zwracała szczególną uwagę na konieczność wyrównania wynagrodzenia kobiet i mężczyzn za wykonanie tej samej pracy.

Duch drugiej fali feminizmu został podtrzymany przez powieść Anja Meulenbelt – *De Schaamte Voorbij (Koniec wstydu)* wydanej w 1976 r. W późnych latach 70. XX w. ruch feministyczny w Królestwie Niderlandów skupił się głównie na walce o: prawo do aborcji, utworzenie centrów pomocy dla zgwałconych kobiet, a także utworzenie schronisk dla kobiet. W 1980 r. rząd Królestwa Niderlandów finansował z budżetu państwa około 30 centrów pomocy dla zgwałconych kobiet. Oprócz aktywnej walki feministki, także utworzyły nowe magazyny dla kobiet, takie jak: „Dolle Mina”, „Vrouwen”, „Opzij”, „Serpentine”, „Vrouwenkrant”, i „Lover”. Powstały także wydawnictwa feministyczne w Amsterdamie, takie jak: De Bonte Was w 1972 r. czy Sara w 1976 r. W 1982 istniało aż 160 feministycznych organizacji w ¼ miast w Królestwie. W 1981 r. ogłoszono test ustawy aborcyjnej, która weszła w życie w 1984 r.¹¹

W krajach Europy Zachodniej, a w tym także w Niderlandach, mniejszości muzułmańskie stanowią znaczny odsetek społeczeństwa. Wśród społeczności muzułmańskiej w Holandii występują feministki, które są przedstawicielkami wyznającymi islamski feminizm, który łączy elementy islamu i świeckości. Młode kobiety mieszkające w Europie Zachodniej często wskazują, że czynnikiem który umożliwi im emancypację to wykształcenie, które będzie pomocne w szukaniu lepszej pracy. Nowym

¹⁰ U. Wikander, A. Kessler-Harris, J.E. Lewis, *Protecting Women: Labor Legislation in Europe, the United States, and Australia 1880–1920*, Champaign 1995, s. 200.

¹¹ S. Henig, *Women and Political Power: Europe since 1945*, London 2002, s. 30.

zjawiskiem jest aktywność kobiet muzułmańskich w Internecie. Wykorzystują to medium a jednocześnie nie łamią zasad swojej kultury, która nie pozwala im przebywania sam na sam z obcym mężczyzną. Jednak w Holandii mniejszość muzułmańska stanowi 5,8% społeczeństwa i żyje w izolacji od reszty społeczeństwa niderlandzkiego. Pozycja kobiety różni się od pozycji kobiety w kraju, z którego pochodzą. Wśród mniejszości istnieją zasady islamu:

- ojciec wybiera córce męża,
- kobieta jest całkowicie zależna od mężczyzny,
- kobieta zajmuje się domem,
- kobieta wychowuje dzieci,
- kobiety rzadko pracują zawodowo.

W Holandii dziewczynki z kręgu kultury muzułmańskiej edukowane są w szkołach muzułmańskich, nie mają dostępu do studiowania na wyższych uczelniach, a jedynie asymilacja ze społeczeństwem holenderskim, edukacja, a także otrzymanie pracy spowoduje zmiany w postępowaniu wśród kobiet z kultury muzułmańskiej.

Przedstawicielką muzułmańskich kobiet w Holandii reprezentującą świecki nurt feminizmu, a także opowiadającą się za tzw. Trzecią Generację Feminizmu (która dotyczyła jedynie kobiet muzułmańskich) to Ayaan Hirsi Ali. Opisywała ona sytuację kobiety muzułmańskiej w następujący sposób: „Kobieta... jest jak niewolnik. Darzy szacunkiem rodzinę męża i żywi ją bez pytania ani narzekań. Nigdy nie marudzi ani niczego nie żąda. Jest wytrwała w usługiwaniu, ale jej głowa jest opuszczona. Jeżeli jej mąż jest okrutny, jeżeli ją gwałci i później szydzi z tego powodu, jeżeli decyduje się poślubić kolejną żonę albo bije ją, ona spuszcza wzrok i kryje łzy. I pracuje, ciężko i nienagannie. Jest oddanym, otwartym, dobrze wyszkolonym pracującym zwierzęciem”. Ayan Hirsi Ali współpracowała z zamordowanym reżyserem Theo van Goghem przy realizacji filmu „Submission. Part 1”, opowiadającym historię trzech muzułmańskich kobiet – pierwszą zmuszono do małżeństwa wbrew jej woli, drugą maltretuje mąż, trzecią gwałci wuj. Film opowiada o tym, iż kobieta nie ma żadnych praw i właściwie jest własnością mężczyzny. Ayaan Hirsi Ali była posłanką i w holenderskim parlamencie często zwracała uwagę na sytuację kobiet w kulturze muzułmańskiej. W 2007 r. założyła fundację, której celem była ochrona praw kobiet muzułmańskich na Zachodzie¹².

W 1992 r. powstaje Marokańska Grupa Kobiet, zaś w 1996 r. Surinamska. Obie grupy mają wypełnić lukę w organizacjach feministycznych dla imigrantek znajdujących się na terenie Królestwa¹³.

¹² www.psz.pl/Roznorodnosc-feminizmu-w-kregu-kultury-muz..., dostęp z dn. 29.09.2014 r.

¹³ B.G. Smith, *The Oxford Encyclopedia of Women in World History: 4 Volume Set*, Oxford 2008, s. 332.

Rząd w latach 90. próbuje swoimi działaniami zachęcić kobiety do podejmowania lepiej płatnej pracy poprzez zmianę przepisów podatkowych. Zostaje to jednak wykorzystane do zredukowania czasu pracy kobiet. W 2001 r. 60% kobiet pracujących w Królestwie Niderlandów pracowała na pół etatu, natomiast we Francji 25%, zaś w Niemczech 35%.

Współcześnie w Niderlandach trwa wielka debata dotycząca pracy kobiet, w trakcie której padają najczęściej pytania: czy dla kobiet lepsze jest zajmowanie się dziećmi i świadczenie pracy w ograniczonym czasie pracy, czy też mieć lepszą pracę i ponosić koszty zatrudnienia pomocy domowych. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na książkę autorstwa ekonomistki, prawniczki i dziennikarki Helen Mees pt. *Weg met het deeltijdfeminisme (Dalej od pół-etatowego feminizmu)*, w której autorka zwróciła uwagę na różnicę między amerykańską i niderlandzką kulturą. Według Helen Mees amerykańskie kobiety uległy zjawisku „marketyzacji”, dzięki któremu kobiety te wykonują swoje domowe obowiązki poza domem, korzystając z różnego rodzaju firm świadczących usługi w zakresie prania, dostawy zakupów do domu, sprzątanina, opieki nad dziećmi. Według autorki usługi te rzadko występują w Niderlandach, ponieważ jak podaje opieka na dziećmi jest dużym wydatkiem dla rodzin ze względu na to, iż płaci się za każdą godzinę opieki, co powoduje, że kobietom bardziej opłaca się pracować na półetatu.

Pracująca kobieta w Holandii wciąż nie jest postrzegana jako normalne zjawisko. Kulturowo w społeczeństwie holenderskim podział ról ukształtowany został przez wieki – kobieta, opiekująca się dziećmi i prowadząca dom, zaś mężczyzna pracujący na utrzymanie rodziny. Niderlandzcy politycy często powołują się na dane statystyczne, które w 2013 r. wykazały, iż 75% ogółu holenderskich kobiet pracuje. To najwyższy wskaźnik w Europie, jednak tylko nieliczne kobiety pracują 24 godziny tygodniowo, by nie czuły się winne, że dzieci i mąż są zaniedbywane. Wykreowany taki model społeczeństwa był wynikiem pomocy po II wojnie światowej (Plan Marshalla – pomoc finansowa), także nikły udział społeczeństwa w działaniach wojennych.

Polki, które mieszkają w Holandii pracują w pełnym wymiarze godzin tygodniowo, mimo posiadania dzieci i męża. Holenderscy pracodawcy są zdziwieni, że kobiety chcą pracować w pełnym wymiarze godzin, mimo że nie muszą¹⁴.

W Niderlandach stereotypowo uważanych za kraj tolerancji, równości, otwartości itp. funkcjonowała jedyna taka partia w Europie, która nie dopuszczała kobiet do list wyborczych. Staatkunding Gereformeerde Partij (Polityczna Partia Protestantów) – SGP powstała w 1918 r. i jest najstarszym ugrupowaniem w Holandii, zaś od 1922 r. przedstawiciele tej partii zasiadają w parlamencie holenderskim. Partia słynie z orto-

¹⁴ www.wiatrak.nl/33155/pracujaca-polka-w-holandii, dostęp z dn. 2.12.2014 r.

doksyjnych poglądów dotyczących kobiet w życiu publicznym. Do 2006 r. SGP była partią tylko dla mężczyzn. W statucie przeciwstawia się równouprawnieniu, powołując się na Biblię: „kobiety mają inną niż mężczyźni rolę do odegrania na ziemskim padole. Zajmując się domem i dziećmi, nie powinny zaprzętać sobie głowy startowaniem w wyborach czy walką o fotel szefa partii”¹⁵. Od 2006 r. kobiety mogą należeć do SGP. Riet Grabijn van Putten z Hagi, która walczyła o równouprawnienie kobiet w tej partii, doprowadziła do tego, że w 2013 r. władze partii uznały, że kobiety będą umieszczane na listach wyborczych¹⁶.

W Holandii wzrasta z wyborów na wybory liczba kobiet wykonująca mandat posła lub senatora. Liczba kobiet w holenderskim senacie po ostatnich wyborach wzrosła do 36%, czyli na 75 mandatów, 27 przypadło kobietom. W Drugiej Izbie Parlamentu (Tweede Kamer) zasiada 40% kobiet, jednak większość z nich „sfeminizowało” partie lewicowe – Groen Links (Zielona Lewica), Partia Pracy (PVoLA), najmniej partię Liberalnych Demokratów. Organizacja Huis voor democratie en rechtsstaat sprawdziła władze prowincji. W żadnej z władz 12 prowincji kobiety nie stanowią większości, w prowincji Zelandia i Limburgia nie zasiadają we władzach kobiety¹⁷.

Podsumowując, należy stwierdzić, że feminizm rozwinął się w Królestwie Niderlandów w XIX w. Głównymi działaczkami tworzącymi feminizm w tym okresie były Wilhelmina Drucker, Aletta Jacobs i Helena Mercier. W swoich działaniach walczyły ze stereotypem „kobiety jako kury domowej”, o równouprawnienie kobiet, prawa wyborcze, a także równe traktowanie w pracy kobiet i mężczyzn. W XX w. powstają nowe organizacje feministyczne, które zajmują się także działalnością lobbingsową, czego przykładem jest ustawa aborcyjna z 1981 r. Współcześnie w społeczeństwie holenderskim nadal funkcjonuje stereotyp kobiety „kury domowej”, mimo wprowadzenia dogodnych warunków pracy. Mniejszość muzułmańska w Holandii to 5,8% populacji społeczeństwa holenderskiego. Kobiety z kręgu tej kultury, mimo że żyją w państwie europejskim podlegają nakazom religijnym i są własnością mężczyzn. Rola kobiety w Holandii w życiu politycznym stopniowo wzrasta, jednak nigdy nie było kobiety premiera, wyższe stanowiska państwowe nie należą do kobiet, a we władzach dwóch prowincji Limburgii i Zelandii nie zasiada żadna kobieta. Sytuacja kobiet w Holandii w odniesieniu do edukacji i zdrowia systematycznie się poprawia, jednak sfera społeczna i polityczna jest zdominowana przez mężczyzn.

¹⁵ <http://wybrocza.pl/kalwińscy-Talibowie-z-Holandii-miękną-w-sprawie-kobiet>, dostęp z dn. 23.10.2014 r.

¹⁶ Ibidem.

¹⁷ [www.niedziela.nl.KOBIETA:\(Trochę\)więcej-kobiet-w-polityce](http://www.niedziela.nl.KOBIETA:(Trochę)więcej-kobiet-w-polityce), dostęp z dn. 23.10.2014 r.

Bibliografia

Agaciński S., *Polityka płci*, Warszawa 2000.

Gilligan C., *In a Different Voice. Essays on Psychological Theory and Women's Development*, Cambridge 1982.

Henig S., *Women and Political Power: Europe since 1945*, London 2002.

Robin M., *Sisterhood is Global: The International Women's Movement Anthology*, New York 1996.

Smith B.G., *The Oxford Encyclopedia of Women in World History: 4 Volume Set*, Oxford 2008.

Ślęczka K., *Feminizm*, Katowice 1999.

Wikander U., Kessler-Harris A., Lewis J.E., *Protecting Women: Labor Legislation in Europe, the United States, and Australia 1880–1920*, Champaign 1995.

Strony internetowe:

<http://www.entoen.nu/alettajacobs/pl>, dostęp z dn. 22.09.2014 r.

[www.niedziela.nl.KOBIETA:\(Trochę\) więcej kobiet w polityce](http://www.niedziela.nl.KOBIETA:(Trochę) więcej kobiet w polityce), dostęp z dn. 23.10.2014 r.

www.psz.pl/Roznorodnosc-feminizmu-w-kregu-kultury-muz..., dostęp z dn. 29.09.2014 r.

<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,30>, dostęp z dn. 22.09.2014 r.

<http://resources.huygens.knaw.nl/bwn1880-2000/lemmata/bwn2/lensing>, dostęp z dn. 22.09.2014 r.

www.wiatrak.nl/33155/pracujaca-polka-w-holandii, dostęp z dn. 2.12.2014 r.

[http://wybrocza.pl/kalwińscy Talibowie z Holandii miękną w sprawie kobiet](http://wybrocza.pl/kalwińscy_Talibowie_z_Holandii_miękną_w_sprawie_kobiet), dostęp z dn. 23.10.2014 r.